

Sayat Nova haqqında həqiqətlər

(Aşıq, azərbaycanlı və müsəlman Şeyx Sayat Novaya - Harut Seyidə qarşı 200 ildən artıq davam edən erməni terroru)

Ermənstan hakim dairələri Sovet imperiyasının dağılması ərəfəsində fürsətdən istifadə edib öz havadarlarının köməyi ilə bütün azərbaycanlıları qədim ata yurdundan silah gücünə qovub çıxarmağa, Dağlıq Qarabağı zəbt etməyə hazırlaşmağa başladıqları bir vaxtda Azərbaycanda bu fəlakətin qarşısı alınmadı. Bakıda Azadlıq meydanında hər gün etiraz mitinqi keçirən xalqın səsi eşidilmədi.

O zaman Azərbaycan MK rəhbərliyi Qarabağa Azərbaycan-erməni dostluğunə haqqında söhbət aparmağa müəzzişlər göndərirdi.

Mənə də Sayat Novanın şeirləri toplusunu və Azərbaycan, gürcü və erməni dilində əlyazması olan "Dəftəri"ni ön sözə nəfis şəkildə tərtib və nəşrə hazırlamaq tapşırılmışdı. Biz dost rolunda çıxış etməklə "donuzu daridan çıxarmaq niyyətində idik".

Cənubi Qafqazda Sayat Nova xalqlar dostluğunun nəgməkarı kimi təbliğ olunurdu. Onun yaradıcılığı ilə ya-xından tanışlıq məndə qəti bir fikir oyatmışdı ki, əgər Sayat Nova ermənidirsə, "Dəftər"indəki şeirlər onun orijinal əsəri ola bilməzdi. Bu olsa-olsa Azərbaycan və gürcü dillərini bilən bir erməni aşığının öz repertuarı üçün Cənubi Qafqaz xalqlarının bədii ədəbiyyatından seçmələri öz "Dəftər"inə köçürü bilər. Orta əsr Azərbaycan poeziyasına dərindən bələd olan bir mütəxəssis axtarıldım ki, tədqiqat aparıb "Dəftər"dəki şeirlərin müəlliflərini müəyyənləşdirsin. Onda məlum olardı ki, bu şeirlər ayrı-ayrı şairlərə məxsusdur, "Sayat Nova. Mən dostumun hicrile oyandım". Mən uzun illər bu barədə düşünürüm.

Sayat Əmirzadənin "Respublika" qəzeti redaksiyasına

Azərbaycanın və azərbaycanlıların torpaqları və mənəvi dəyərlərlə bağlı fiziki və mənəvi terror metodologiyası Ermənistanda dövlət siyaseti dərəcəsinə qaldırılmışdır. Lakin bu eybəcarlı gərkəmlə alim Kamran İmanov öz "Mənəvi terror: maddi və qeyri-maddi mədəni irsə qarşı" adlı əsərində (2016) ciddi tənqid etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Müəllif Hüquqları üzrə Agentliyin sədri həmin əsərində demişdir: "Və əger fiziki terror özündə yönəldildiyi kəslərin aradan götürülməsini, güc işlətmək təhlükəsi, ya-xud işlədilməsini kəsb edirse, onun insanlıqdan kənar effekti isə hədəfə alındığı şəxslərin məhv edilməsinə, mənəvi, psixoloji susdurulmasına gətirib çıxarırsa, onda mənəvi terror şəxsiyyətə, ya ümumilikdə etnosa qarşı əlsün, dəyərlərə həqiqət, müqəddəs yerlərin, adət və ənənələrin təhqir edilməsi, onların mənimsənilməsini, təhrif, yaxud yox edilməsi, nəhayət, şəxsiyyətin və ya

təqdim etdiyi tədqiqat əsəri mənim heyrətimə səbəb oldu. Sən demə, Sayat Nova azərbaycanlı imiş.

İstedadlı tədqiqatçı alim S.Əmirzadə həmkarı Sara Sərablı ilə Sayat Novanın külliyyatını dərindən dərinə araşdırmaqla təkzib edilməyən tutarlı dəlillərlə iki yüz ildən artıq sırrını özündə gizlədən, erməni mənəvi terrorunu ifşa edən qeyri-adi problemi – mübhəm dünyunu açmışlar. Onlar təkzibedilməz faktlarla Sayat Novanın kimliyini sübut etmişlər.

Necə deyərlər, dərəni xəlvət görən erməni alimləri tülküsayağı özlərinə irtsən xas olan xəyanət yolu ilə Cənubi Qafqazda millətlər arasında üç dildə çalıb-çağıran nəğməkarın erməni əsilli olmasını təbliğ etməklə özünüñkülsədirə bilmışlər. Mənəvi terror erməniliyin hiylə və qəddarlıqla reallaşdırıldığı yaşam, həyat tərzidir.

Sayat Novanı və onun yaradıcılığını əsərətdən xilas edən S.Əmirzadə və Sara Sərablının bu məsələyə tam aydınlıq gətirən tədqiqat əsəri Tbilisidə rus dilində kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur.

Gürcüstanın "Kvira" İnformasiya Agentliyi və "Respublika Qruziya" qəzətində gərkəmlə alim Bondo Arvelzade elmi-monoqrafik əsəri haqqında məqaləsində yazır ki, Tbilisidə rus dilində nəşr olunmuş bu kitab yüz əlli ildən çox erməni əsirliyində olan Sayat Novanın və onun yaradıcılığının azad edilməsinə xidmət edir.

Bu dəyərli monoqrafik əsərin məzmununu ehtiva edən, müəlliflərin elmi açıqlaması barədə dolğun təsəvvür yaranan məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Teymur ƏHMƏDOV.

Ümumən etnosun şərəf və ləyaqətinin alçaldılmasıdır. Bu halda icra alətləri qismində fiziki zorakılıq silahı deyil, bir qayda olaraq saxtalaşdırırlar, yalanlar, qondarmalar və s. çıxış edir".

Buna misal göstərək: Azərbaycanlı və müsəlman, Tiflisdə sufi qardaşlığının Şeyxi Sayat Nova - Harut Seyidə qarşı 200 ildən artıq müddətdir ki, fiziki və mənəvi terror həyata keçirilir və bu, həzirki gerçəklidə də davam etdirilir. Saxta erməni alimləri onu 1848-ci ildən etibarən erməniləşdirmek qərarına gəliblər. Onlar bu gündək Sayat Novanı erməni və xristian kimi təqdim edirlər. Ermənilər onun yaradıcılığına, qoyub getdiyi irsə qarşı keçmişdə də, bu gün də amansızdırلار.

Təxminən 1770-ci ildə 30 ildən artıq zorla erməni monastrında dustaqlı edilmiş müsəlman şair Harut Seyid fiziki və mənəvi terrorra məruz qalmışdır. Bu gün də onun bütün yaradıcılığı, ədəbi ərisi mənəvi terroru qeyd-şərtsiz dağda bilmişlər.

Sayat Novanın poetik yaradıcılığından nümunələrə keçməzdən əvvəl, de-

məliyik ki, erməni alimlərinin yalani, uydurmaları, saxtakarlıqları haqda qənaətlərimizdə tək deyilik, zira, daha bir erməni alimi Qurgen Karapetyan "Sayat-novaşunaslıq dalana dirənib?" məqaləsində israr edirdi:

"Şairin həyatı və ədəbi ərisinin araşdırılmasına coxsayılı tədqiqatlar, o cümlədən Georg Axverdyan, Qaregin Levonyan, Gevorg Asatur, Morus Asratyan, Həmid Arası, Babken Çuqaszyan, Paruyr Muradyan, Paruyr Sevak, Vače Nalbadyan, Henrik Baxçyan, Lüdvig Dulyan, Qracik Sevoyan, Xoren Sarkisyan, Suren Arutyunyan, Qrayr Muradyan, Zarzand Daryan və digərlərinin əsərləri həsr edilmişdir. Və bütün bunlara yanaşı toplanmış faktiki material azlığı və kasadlığı ilə heyrət doğurur. Şair aşığın bioqrafiyasının ən vacib və əsas məsələləri və onun nəğmələrinin təfsiri ilə bağlı əlüstü, qətiyyən uyğunlaşmayan, bir-birinə zidd, bir araya siğmayan versiyalar, variantlar və oxunmalar mövcuddur. Sayat-novaşunaslıq ədəbiyyatında çox şey sənədlərə, faktlara, mənbələrə istinad etmir, ehtimallara, gümanlara, düşüncələrə əsaslanır, ona görə kifayət qədər dəlilsübutlu, əsaslandırılmış hesab edilə bilməz. Bununla belə, bir çox tədqiqatçıların öz dəlillərini möhkəmletmək və sənədi faktura nəticələri əldə etmək məqsədi ilə ən adı fakt təhriflərinə, onların dəyişdirilməsinə, Sayat Nova mətnlərinin həddən artıq sərbəst, yolverilməz ixtiyari oxunmasına yol verməleri əlamətdardır".

"Respublika Qruziya" qəzətində akademik Bondo Arveladzenin bu elmi əsərin işq üzü görməsinə həsr edilmiş resenziyasında yazır: "Artıq əsr yarımdan artıq müddətdir ki, Sayat Nova poeziyası və bioqrafiyası tədqiqat və araşdırma obyektidir. Bütün bu dövr ərzində Sayat Novanın məlum olmayan bioqrafiyası haqda əsaslandırılmış və ya əsaslandırılmamış fikirlər olmuşdur, lakin bu uzun tədqiqatlara baxmayaraq onun kimliyi birmənalı müyyən edilməmişdir.... Sayat Novanın yaradıcılıq ərisinin bu elmi tədqiqatından (yəni, "Sayat Nova: Mən dostumun hicrile oyandım" kitabından - red.) çıxan nəticələr erməni mütəxəssislərinin Sayat Novanın "erməni" və "xristian" olması haqda 160 illik yalançı iddialarını təkzib edir. Sayat Nova mahiyyət etibarilə iki dəfə erməni plutokratlarının əsirliyinə düşüb. Bir dəfə həyatında, nə zaman ki o, iradəsinə qarşı erməni monastrında dustaqlı edilmişdi və ikinci dəfə, onun yaradıcılığının mahiyyəti qəsdən biləbile təhrif edilib, saxtalaşdırılıb, təmələ tarixi gerçekliyə zidd hala salınır".

Düz bir əvvəl biz rus dilində "Sayat Nova. Mən dostumun hicrile oyandım" kitabı üzərində işi bitirdik. Mətbuatda kitabın ilk qiymətlərdən birini Gürcüstan KİV-i verdi: "Bu yaxınlarda Tbilisidə "Sayat Nova. Mən dostumun hicrile oyandım" kitabı çapdan çıxmışdır. Kitab XVIII əsrde Sayat Nova təxəllüsü ilə yazıb-yaratmış şair-aşığın həyat və yaradıcılığının elmi tədqiqatıdır. Coxillik

araşdırımlar sayesində şair Sayat Novanın həyatı və yaradıcılığı barədə həqiqəti öyrənmək mümkün olmuşdur, belə ki, yalançı erməni elmi həm onun tərcüməyi-halını, həm də onun poeziyasının məzmununu saxtalaşdırılmış və təhrif etmişdir. Bu unikal tədqiqat əsərinin işq üzü görməsi haqda Gürcüstanın "Kvira" informasiya agentliyi, eləcə də "Respublika Qruziya" qəzətində Bondo Arveladze tərəfində məlumat yayılmışdır. Tbilisidə buraxılmış kitab yüz əlli ildən çox erməni əsirliyində olan Sayat Novanın xatirəsinin və yaradıcılığının azad edilməsinə xidmət edir.

"Aşıq Sayat Nova (əsl adı Harut Seyiddi) ərsində yüzdən artıq nəğmənin geniş filoloji təhlili erməni mütəxəssislərinin Sayat Novanın erməni və xristian olması haqda 160 illik yalan iddialarını təkzib etmişdir. Tədqiqat sübut etmişdir ki, bu vaxtacan erməni tarixçiləri və alimlərinin Sayat Novanın həyat və yaradıcılığı haqda bütün rəyləri tərxi həqiqətə tamamilə uyğun deyildir".

"Respublika Qruziya" qəzətində akademik Bondo Arveladzenin bu elmi əsərin işq üzü görməsinə həsr edilmiş resenziyasında yazır: "Artıq əsr yarımdan artıq müddətdir ki, Sayat Nova poeziyası və bioqrafiyası tədqiqat və araşdırma obyektidir. Bütün bu dövr ərzində Sayat Novanın məlum olmayan bioqrafiyası haqda əsaslandırılmış və ya əsaslandırılmamış fikirlər olmuşdur, lakin bu uzun tədqiqatlara baxmayaraq onun kimliyi birmənalı müyyən edilməmişdir.... Sayat Novanın yaradıcılıq ərisinin bu elmi tədqiqatından (yəni, "Sayat Nova: Mən dostumun hicrile oyandım" kitabından - red.) çıxan nəticələr erməni mütəxəssislərinin Sayat Novanın "erməni" və "xristian" olması haqda 160 illik yalançı iddialarını təkzib edir. Sayat Nova mahiyyət etibarilə iki dəfə erməni plutokratlarının əsirliyinə düşüb. Bir dəfə həyatında, nə zaman ki o, iradəsinə qarşı erməni monastrında dustaqlı edilmişdi və ikinci dəfə, onun yaradıcılığının mahiyyəti qəsdən biləbile təhrif edilib, saxtalaşdırılıb, təmələ tarixi gerçekliyə zidd hala salınır".

Bu kitab haqqında mətbuatda ilk rəylərdən birinin müəllifi də Bakı Slavyan Universitetinin professoru Aslan Məmmədliyidir. O, sayat-novaşunaslıq-



da yeni mərhələ" məqaləsində yazır: "2017-ci ildə Tbilisini "Meridiani" nəşriyatında Sayat Əmirzadə və Sara Sərablınin "Sayat Nova. Mən dostumun hicrile oyandım" kitabı işq üzü görmüşdür. Kitab onilliklərle uzanan inadlı eməyin, müxtəlif mənbələrdən toplanan materialların, son dərəcə dəqiq lingvistik və kulturoloji təhlilin, dərin düşüncə, şübhə və tapıntıların məhsulu kimi ərseyə gəlmışdır. Müəlliflər Sayat Novaya həyatlarını həsr etmişlər deşək, mübaligə olmaz... Tədqiqat sistəmli xarakter daşıyr, ona görə təhlilde bir neçə istiqamət görmək oxucudan bəzi intellektual səy tələb edir. Məsələn, müəlliflər şairin yaradıcılığının qiyamətləndirilməsini sufi ədəbiyyatı kontekstində həyata keçirməyə çalışırlar, yaxşı anlayaraq ki, bu, ümumiyyətlə mistik fəlsəfənin, eləcə də islam fəlsəfəsinin mahiyyətinə belə olmadan edilməsi mümkün deyil. Sanki ən adı, daha doğrusu, xalqın canlı dənisi üçün mistik rəmzlərdən məlumatlı olmaq zəruridir. Bu, son dərəcə böyük məsələdir...".

Sayat Nova əsərlərinin dərəni mənası şair həyatda ikən müasirləri üçün belə mahiyyət etibarilə anlaşılan deyildi. Bəzən isə onun Allaha mistik sevgi-le dolu poeziyası yanlış anlaşıldı. (davamı növbəti sayılardır)